

Riktlinjer för arbete mot Våld i Nära Relation

Innehåll

1. Bakgrund	3
2. Syftet med riktlinjerna	3
2.1 Omsorgsförvaltningens ansvar	3
3. Mål	3
4. Definition av våld i nära relationer	4
5. Omsorgnämnden ansvar och aktuell lagstiftning	4
6. Omsorgsförvaltningen organisation av arbetet mot våld i nära relation	6
6.1 Intern organisation.....	6
6.2 Extern samverkan	6
7. Insatser	7
8. Synliggöra	7
9. Uppsökande och förebyggande arbete	7
9.1 Information/utbildning	7
9.2 Anvisningar	7
10. Kvalitetssäkring	8
10.1 Uppföljning	8
10.2 Metodutveckling.....	8
10.3 Översyn av riktlinjerna.....	8

1. Bakgrund

Socialnämnden har enligt 5 kap. 11 § socialtjänstlagen, SoL, (2012:776), uppgifter att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp.

I 5 kap. 11 § SoL betonas socialnämndens ansvar att särskilt beakta behoven hos kvinnor som utsatts för våld av närstående och barn som bevittnat våld. I föreskrifter och allmänna råd SOSFS 2014:4 markeras vikten av att brottsoffer, och då framför allt kvinnor som utsätts eller har utsatts för våld eller andra övergrepp av närstående samt barn som bevittnar våld får det stöd och den hjälp de behöver.

Våldet kan ha utövats av en man eller en kvinna. I föreskrifter och allmänna råd SOSFS 2014:4 betonas även socialtjänstens ansvar för stöd och hjälp till dem som utövar våld samt vidare ansvaret att vidta åtgärder för att förebygga mäns våld mot kvinnor.

Även män kan utsättas för våld av såväl män som kvinnor. Även om lagen, skrivningar, liksom hittillsvarande forskning, i huvudsak är inriktade på mäns våld mot kvinnor, kan samma resonemang ligga till grund för arbetet att förebygga våld i nära relationer, oberoende av berörda individers kön.

2. Syftet med riktlinjerna

Syftet med riktlinjerna är att ge en generell beskrivning av Omsorgnämndens ansvar och därmed informera den enskilde, anhöriga och allmänhet om vilket stöd de kan förväntas få.

Riktlinjerna ska tillsammans med nämnd lagstiftning, socialstyrelsens riktlinjer, allmänna råd och handbok samt kommunens mål utgöra ett stöd i arbetet med att besluta och utforma insatser.

2.1 Omsorgsförvaltningens ansvar

Omsorgsförvaltningen ska aktivt ge information och erbjuda stöd till våldsutsatta. När socialtjänsten får vetskap om att det finns barn i en relation där våld förekommer ska barnets behov av stöd utredas utan dröjsmål. Omsorgsförvaltningen bör också erbjuda barnets föräldrar och andra till barnet närstående råd och stöd utifrån barnets behov. Omsorgsförvaltningen måste vidare utforma arbetet med de våldsutövande och deras ansvarstagande för sitt våldsbeteende. För omsorgsförvaltningen innebär detta att tjänstemän måste ha stor kunskap om företeelser kring våld i nära relationer.

Insatserna ska präglas av helhetssyn, kontinuitet samt att den enskildes egna resurser ska tas tillvara. Den enskilde erbjuds en individuell planering genom bland annat en genomförandeplan. I genomförandeplanen ska beslut överföras till konkreta insatser för den enskilde. Insatserna följs upp kontinuerligt och dokumenteras i verksamhetssystemet. Varje beslut ska vara baserat på den enskilde individens behov. Riktlinjerna är därför vägledande och gäller aldrig utan undantag.

3. Mål

Målsättningen med arbetet mot våld i nära relation är:

- De som utsätts för och utövar våld samt barn som kan ha bevittnat våld i nära relationer ska erbjudas skydd, råd och stöd. Barnperspektivet skall särskilt beaktas.
- Att synliggöra och förebygga förekomsten av våld i nära relation.
- Verka för förebyggande insatser mot våld i nära relationer, genom att:
 - se till att personalen har god kompetens om våld i nära relationer.
 - se till att arbetet mot våld i nära relationer sker i en strukturerad samverkan med myndigheter, frivilligsektorn, kommuner och Utväg.
 - se till att det finns en samordnare i arbetet mot våld i nära relation inom IFO.
 - uppmärksamma särskilt utsatta grupperns särskilda behov på grund av exempelvis ålder, etnicitet, hedersrelaterat våld och förtryck (HVF), sexuell läggning, funktionsnedsättning eller missbruk och beroende.

4. Definition av våld i nära relationer

Våld i nära relationer är ett allvarligt brott, ett socialt problem, ett folkhälsoproblem, ett jämställdhetsproblem, ett osynlighetsproblem och ett brott mot mänskliga rättigheter. För att bekämpa våldet behövs insatser på olika nivåer och av olika myndigheter och man behöver vända sig till både våldsutsatta, våldsutövare och till de barn som kan ha bevittnat våldet. Begreppet våld i nära relationer inkluderar olika typer av våld som kan förekomma mellan närstående. I vålds begreppet inkluderas fysiskt, psykiskt, sexuellt, materiellt, ekonomiskt och latent våld.

Hedersrelaterat våld och förtryck ger sig oftast i uttryck kollektivt. Det kan betyda att en person blir begränsad av familj/släkt i hur man klär sig, hur man lever, begränsad i vem man får umgås med, vem man ska gifta sig med samt hur man ska bete sig. De som trotsar eller utmanar normer eller regler som finns inom familjen/släkten kan anses av hederskulturen dra skam över familjen och riskerar att bli fysiskt straffad, för att återfå det som uppfattas som förlorad heder.

Begreppet närstående innebär att det finns en nära och förtroendefull relation mellan personerna. Det kan vara makar, sambor, pojk- och flickvänner, föräldrar, styvföräldrar, övrig släkt, syskon, barn, mor- och farföräldrar. Det tydligast synliggjorda brottet när det gäller våld i nära relationer begås av en man mot en kvinna i en parrelation. Vidare skiljer sig våld i nära relationer mot annan våldsbrottslighet då brottet ofta begås i hemmet av en person som den utsatta/e har eller har haft en nära relation till. Våldet upprepas vanligen och tenderar att öka inom relationen.

5. Omsorgnämnden ansvar och aktuell lagstiftning

Omsorgsnämndens ansvar för våld i nära relationer styrs huvudsakligen av bestämmelserna i socialtjänstlagen. Andra relevanta lagar är kommunallagen, förvaltningslagen, sekretesslagen, brottsbalken (BrB 3-6 Kap) och Lag om Kontaktförbud. FN:s deklaration för mänskliga rättigheter och FN:s barnkonvention är övergripande riktmärken.

Omsorgsnämnden är ansvarig för att förutom direkt arbete med målgruppen tillhandahålla uppsökande och förebyggande insatser mot våld i nära relationer. Kommunen är vidare ansvarig för att samverka med andra myndigheter.

5 kap 11 § SoL förtydligar socialtjänstens ansvar för våldsutsatta i nära relationer:

Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för

våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Socialnämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver. Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvarar för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver. Lag (2012:776).

14 kap 1 § SoL Anmälnings skyldighet till socialnämnden om det kommit till verksamhetens kännedom att barn far illa.

SOSFS 2014:4 6 kap. Utredning av våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld

1 § När socialnämnden får kännedom om att ett barn kan ha

1. utsatts för våld eller andra övergrepp av en närstående, eller
2. bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot en närstående **ska** nämnden utan dröjsmål inleda en utredning om barnets behov av stöd och hjälp. Nämnden ska vidare bedöma risken för att barnet kommer att utsättas för eller bevittna ytterligare våld.

5 kap. 1 § SoL beskriver att socialnämnden ska verka för att barn och ungdomar växer upp under trygga och goda förhållanden.

3 kap. 6 a § SoL Socialnämnden ansvarar för att det finns tillgång till öppna insatser för att kunna möta barns, ungas och vårdnadshavares olika behov.

2 kap. 1 § SoL fastställer att varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område, och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Detta innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän.

3 kap. 3 § SoL fastställer att insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet. För utförande av uppgifter inom socialtjänsten ska det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.

3 kap. 1 § SoL beskriver socialtjänstens uppgift att göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen, informera om socialtjänsten i kommunen, svara för omsorg och service, upplysningar, råd och stöd, vård och ekonomisk hjälp samt annat bistånd till familjer och enskilda som behöver det.

3 kap. 4, 5 § SoL beskriver nämndens uppsökande verksamhet. Samt samverka med andra samhällsorgan, organisationer och föreningar.

4 kap. 1 § SoL hanterar rätten till bistånd.

11 kap. 1 § SoL anger nämndens skyldighet att utan dröjsmål inleda utredning.

2 a kap SoL Bosättningskommunens ansvar.

2 a kap 8 § och 9 § SoL Ansökan om insatser i annan kommun.

Allmänna råd från socialstyrelsen

2014:4 Våld i nära relationer. Ett komplement till SOSFS 2014:4 är Våld - Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer.

2013:1 Ekonomiskt bistånd.

2014:6 Handläggning och dokumentation av ärenden som rör barn och unga.

2014:5 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS.

6. Omsorgsförvaltningen organisation av arbetet mot våld i nära relation

6.1 Intern organisation

Anställda i omsorgsförvaltningen har rollen som upptäckare, d.v.s. den som kan upptäcka våld i nära relation och initiera kontakt med samordnaren för arbetet. Anställda kan också, beroende på arbetsuppgift, ha rollen som handläggare i ärenden gällande våld i nära relationer. Det är därför viktigt att alla har kunskap om förvaltningens arbete mot våld i nära relationer.

Inom Omsorgsförvaltningens individ- och familjeomsorg ska det finnas en intern samverkansgrupp med en ansvarig samordnare för våld i nära relationer, vilken har till uppgift att:

- Samordna insatserna för de våldsutsatta, de våldsutövande och för barn som bevittnat våld.
- Arbeta med metodutveckling.
- Upprätta rutiner för hur arbetet ska bedrivas.
- Samordnaren ska ingå i Utvägs och Länsstyrelsens nätverk.
- Verka för kompetenshöjande insatser och information för individ- och familjeomsorgens personal.

Samordnaren är placerad på individ- och familjeomsorgens Vuxenenhet. Varje enhet har representanter i avdelningens arbetsgrupp mot våld i nära relationer. Representanterna har ansvar för respektive enhets arbete och ska kunna stötta övrig personal på enheten i arbetet mot våld i nära relationer.

Vid förekomsten av våld inom äldreården samt avdelning för funktionshinder kontaktas samordnare för stöd och råd.

6.2 Extern samverkan

Samsyn och samverkan är väsentligt för att våldsutsatta, våldsutövande och barn som kan ha bevittnat våld skall få det stöd som de behöver och har rätt till.

Det ska finnas en extern samverkansgrupp bestående av rättsväsende/polis, hälso- och sjukvård, skola och ev. övriga organisationer. Det ska finnas skriftliga rutiner för hur detta arbete ska bedrivas och vad respektive samverkanspart har för ansvar. Samverkan sker på individnivå och strukturell nivå. Omsorgsförvaltningen har det samordnande ansvaret för den externa samverkan.

Sedan 1996 pågår i Västra Götalands Skaraborgsregion en myndighetsövergripande verksamhet i arbetet mot våld i nära relationer som leds av Utväg. Samverkande myndigheter är polisen, åklagarkammaren, kriminalvården, hälso- och sjukvården samt Skaraborgs 15 kommuner genom socialtjänsten. Utväg samarbetar med Kvinnohuset Tranan, Kvinno- och brottsofferjourer samt med Rädda Barnen.

Utväg administrerar ett kontaktpersonsnätverk med representanter för de samverkande myndigheterna. Kontaktpersonerna fungerar som en länk mellan Utväg och den egna organisationen. Utväg har i sin specialistfunktion en konsultativ uppgift i förhållande till kommunerna.

7. Insatser

Individ- och familjeomsorgen ska erbjuda stöd och insatser akut, eller på kort eller lång sikt, detta beskrivs närmare i anvisningarna.

Skydd, råd och stöd

- Råd, stödsamtal och behandlingsinsatser.
- Vägledning och stöd vid kontakt med andra myndigheter.
- Underlätta praktiskt och ekonomiskt för målgruppen att kunna ta del av Utvägs, Kvinnohuset Tranans och Kvinnojourernas verksamhet.
- Förmedling av kontakt med frivilligorganisationer och andra aktörer.
- Akut boende och stöd att söka och anskaffa ett nytt permanent boende.
- Råd och stöd i familjerättsliga frågor.
- Göra en strukturerad risk- och säkerhetsbedömning.
- Sekretesskydd.

8. Synliggöra

- Utbilda så kallade upptäckararenor inom individ- och familjeomsorgen.
- Tillämpa FREDA-kortfrågor, vilket innebär screening för att upptäcka våld.

9. Uppsökande och förebyggande arbete

9.1 Information/utbildning

- Information om kommunens ansvar för arbetet mot våld i nära relationer ska spridas till alla kommunens invånare.
- Det ska finnas broschyrer som beskriver kommunens arbete mot våld i nära relationer inom socialtjänsten. Dessa ska också finnas på kommunens övriga offentliga platser, t.ex. bibliotek, vårdcentral.
- Kommunens hemsida ska ha tydlig information i frågan riktad till enskilda och professionella.
- Information ska också ges till externa grupper, t ex politiska grupper, föreningar.
- Utväg Skaraborg har ett särskilt ansvar för att sprida information och för att öka kunskapsnivån i regionen när det gäller arbetet mot våld i nära relationer.
- Omsorgsnämnden ska kontinuerligt hållas informerad om arbetet mot våld i nära relationer.

9.2 Anvisningar

- Samordnaren i arbetet mot våld i nära relationer ska ha avsatt tid för sina uppgifter och tillgång till specifik handledning.
- All personal inom omsorgsförvaltningen ska ha tillgång till tydliga anvisningar angående handläggning, dokumentation och bemötande.

- Individ- och familjeomsorgen ska ha tydliga anvisningar (t ex screening) för att identifiera våldsutsatta samt barn som kan ha bevittnat, bland dem som redan är aktuella på annat sätt inom socialtjänsten.
- Individ- och familjeomsorgen ska ha tydliga anvisningar för att uppmärksamma våldsutövande bland de som redan är aktuella på annat sätt inom Individ- och familjeomsorgen.
- Det uppsökande arbetet kan även ske genom samverkan med andra aktörer som kommer i kontakt med våldsutsatta, våldsutövande och barn som kan ha bevittnat våld, t ex Utväg, polisen, hälso- och sjukvården, skolan och våld frivilligorganisationer.

10. Kvalitetssäkring

10.1 Uppföljning

Omsorgsförvaltningen ska ha en uppföljningsmodell för att säkerställa att arbetet mot våld i nära relationer är av god kvalitet. Modellen syftar till att följa det egna arbetet med våldsutsatta, barn som kan ha bevittnat våld samt våldsutövande. Uppföljningsmodellen ska redogöra för hur omsorgsförvaltningen fullgör sitt ansvar för kontroll och uppföljning av insatser som nämnden lämnat över genomförandet av till extern verksamhet.

Omsorgsförvaltningen ska ha ett system för att ta fram statistik på förekomst av våld mot närstående i kommunen. Uppgifterna ska avse samtliga ärenden som kommer till individ- och familjeomsorgens kännedom. Kartläggningen ska göras årligen och kopplas till de insatser individ- och familjeomsorgen erbjuder. Resultatet av kartläggningen bör komma omsorgsnämnden till del.

10.2 Metodutveckling

Omsorgsförvaltningen ska verka för att i samarbete med Utväg utveckla och utforma metoder för att kunna ge målgruppen stöd och hjälp utifrån den bästa tillgängliga kunskapen om målgruppens behov och vad som ger bäst resultat. Utvecklingen avser även synliggörande av våldet och ett uppsökande arbete. Omsorgsförvaltningen insatser ska vara av god kvalitet.

Utväg ska verka för regional utveckling och nationell forskning.

10.3 Översyn av riktlinjerna

Riktlinjerna ska ses över en gång per år. Den interna samverkansgruppen har ansvar för att initiera uppdatering av riktlinjerna vid behov.